

Lékařka, básnířka, prozaička a překladatelka Alena Liberta Vrbová se narodila 3. října 1919 ve Starém Plzenci. Vyrůstala v kulturně podnětném prostředí. Její otec, učitel Jan Mukenšnábl, pocházel z dělnické rodiny, která se na Plzeňsku zasloužila o pronikání socialistických myšlenek a hnutí. V době, kdy se Alena Vrbová narodila, přijal jméno Jan Vrba, podle svého literárního pseudonymu Tadeáš Vrba. Kromě toho, že vyučoval fyziku a matematiku, psal také verše. Napsal dvě básnické sbírky *Kamení* (1903) a *České balady* (1931). Jeho literární sklony měly nepochybně vliv na ranou tvorbu Aleny Vrbové. V dobách jejího dětství tvořil beletrii pro nejmenší, a tak jeho dcera měla k dispozici vše, co tehdy vycházelo v nakladatelstvích. Sotva se naučila číst, svět se pro ni začal otevírat nejen do současnosti, ale i do minulosti. Velice brzy opustila dětské knihy a jako desetiletá objevila sebrané spisy Fráni Šrámka, Růženy Svobodové, Máchův Máj...

V roce 1938 Vrbová maturovala na dívčím reálném gymnáziu v Plzni s vynikajícími výsledky. Poté začala studovat literární historii na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy. Po uzavření vysokých škol pracovala nějaký čas v České akademii věd jako pomocná vědecká síla, kde se pod vedením profesora Alberta Pražáka podílela na zpracování bibliografie Jindřicha Vodáka. Později absolvovala ošetrovatelský kurz a jako dětská sestra pracovala v nemocnici pro ochranu matek a dětí v Praze. Svá studia dokončila Alena Vrbová v roce 1946 doktorátem na téma *Český román ve vývoji bipolárním*. Zkušenost s prací v nemocničním prostředí, kterou získala během války, ji zřejmě ovlivnila natolik, že se rozhodla k dalšímu studiu, tentokrát medicíny. Druhý doktorát získala v roce 1951.

Po studiích nastoupila Alena Vrbová jako lázeňská lékařka v Mariánských Lázních. Život v pohraničí nebyl v poválečných letech žádný med. Pro lékařskou službu, stejně jako pro zdomácnění v drsném kraji bylo zapotřebí nemalé odvahy a samostatnosti a ta Vrbové nechyběla. Tento rys houževnatosti a nepoddajnosti si bezesporu do života přinesla ze „sveřepé kovářské dynastie“ svých předků. Alena Vrbová získala trojí atestaci – pro neurologii, balneologii a rehabilitační lékařství. Třináct let byla sekundářkou a ordinářkou v Tepelském domě, později se stala primářkou. Během své lékařské praxe se zúčastnila také mnoha vědeckých kongresů v zahraničí. Kromě mnoha evropských států navštívila také Egypt, Indii a USA. Postřehy a zážitky z cest se později objevily v jejích knihách.

S překypující energií, která je pro ni typická, se Vrbová věnovala jak lékařské, tak spisovatelské práci. Po celá léta střídavě ordinovala a seděla za psacím strojem. Podle svých slov byla založením a základním pocitem vždycky básník, medicína však pro ni byla současně nepostradatelnou životní náplní. V roce 1977 skončila s lékařskou praxí a odešla do důchodu. Přestěhovala se z Mariánských Lázní znovu do Prahy, do bytu na Hradčanech, a stala se spisovatelkou „na plný úvazek“. Zemřela 17. března 2004 v Praze v nedožitých 85 letech.

Vstupem do literárního života připomíná Vrbová osudy tzv. zázračných dětí. Debutovala ve dvanácti letech pohádkou *Maminka Země* (1931). Od poloviny třicátých let pravidelně publikovala ve Studentském časopise, v němž po boku J. Pilaře, J. Kainara a I. Blatného patřila k autorům nejoceňovanějším. V roce 1937 získala první literární ocenění za rozbor novely B. Benešové Don Pablo, don Pedro a Věra Lukášová.

V díle Aleny Vrbové se mísí poezie s prózou, zprvu převažuje spíše poezie, později próza. V prvním období básnické tvorby se nejvýrazněji projevila jako lyrička okouzlená přírodou. Její básnická prvotina *Řeka na cestách* (1942) je silně ovlivněna poezií francouzského básníka Paula Valéryho. Od jeho vlivu se oprostila ve druhé sbírce *Svár* (1945). Během studia medicíny a v začátcích své lékařské praxe se Vrbová odmlčela, publikovat začala až koncem padesátých let. Byly to sbírky veršů *Do krve* (1957), *Červený listář* (1960), *Sondy a písně* (1963), *Milostná* (1968) a její snad nejlepší básnická sbírka *Antigony* (1969). Následovaly sbírky veršů *Blýskání na časy* (1974), *Odkud přichází hudba* (1976), *Cestou necestou* (1984) a *Čarodějný čas* (1988), inspirovaný jejím novým domovem v Praze na Hradčanech. Motivy jejích veršů mají velmi širokou paletu – hudbu, zážitky z cest, erotiku i její lékařskou profesi.

První experimentální próza Vrbové vyšla v roce 1944 pod názvem *My dva*. Po dvacetileté přestávce, kdy se psaní prózy prakticky nevěnovala, vyšla v roce 1964 série dramatických povídkových sbírek *Drsné povídky* a o tři roky později *Dálkové povídky* (1967), zobrazující aktuální problémy současnosti.

První román Aleny Vrbové *Znova v Monte Rose* se objevil v roce 1971. Je psán na svou dobu velmi moderně, s prolínáním dějových rovin. Odehrává se v jejích milovaných Mariánských Lázních, v prostředí sanatoria Monte Rosa, někdejšího letoviska rakouské i prvorepublikové honorace. Po druhé světové válce se proměnilo v sanatorium pro nemocné z celé republiky. Jsou to lidé nejrůznějších povolání, setkávající se zde poprvé, ale jsou tu i ti, jejichž cesty se už v minulosti osudově nebo jen náhodně prořaly. Vedle těchto postav a jejich životních dramát najdeme ve vyprávění Aleny Vrbové řadu dalších osobitých tváří, v jejichž myšlení a cítění se zrcadlí nejen současnost, ale i doby dávno minulé. Všechny příběhy mají spojitost se starobyrou Monte Rosou, jejíž zvláštní ovzduší zvýrazňuje atmosféru románu. V roce 1972 vyšly *Ostnaté povídky*. Román *Benátská* (1975) se odehrává v prostředí Benátek a jejich okolí v období studené války v roce 1951. Jde o dramatický příběh české studentky-průvodkyně a amerického novináře, jejichž citový vztah naráží na nepřekonatelné překážky tehdejšího rozděleného světa. Pro odlišné životní názory se vztah nakonec rozpadá a končí tragicky smrtí jednoho z partnerů. Autorka dává nahlédnout jak do života smetánky, která tráví v Benátkách léto, tak i do života sklářů na nedalekém ostrově Murano, kteří v té době bojují za svá sociální práva.

Historický, romantický příběh o středověké léčitelce a dobroditelce Zdislavě z Lemberka s názvem *V erbu lvíce* vyšel v roce 1977. Hlavní postava románu z doby vlády Václava I. je Zdislava

z Křižanova, provdaná za Václava bojovníka a diplomata pana Havla z Lemberka. První polovina třináctého století v Čechách byla tvrdou a nelítostnou dobou bojů o vládu mezi králem a jeho synem Přemyslem Otakarem II. Zemi ničila válka, lidé trpěli hladem a nemocemi. Zdislava se vědomě odříká přepychu a všechny síly věnuje léčitelství ve svém „špitálu“, kde nalézají útočiště nemocní a zbědovaní. Žila a jednala tak, že se o jejím umění uzdravovat začaly vyprávět legendy a v pozdějších stoletích byla prohlášena za blahoslavenou, později za svatou. Není to však jenom literární postava, je to skutečná postava naší minulosti, o které se můžeme dočíst v Dalimilově kronice.

Romantický román *Odlet do Madrásu* (1978) je o osamělé ženě, jež se při svém krátkém pobytu v Indii setkává s bývalým manželem, který ji opustil a emigroval. Citový vztah, který po dlouhém odloučení ožije, staví hrdinku před rozhodování, zda se vrátit do vlasti, nebo zůstat po boku svého muže. O rok později vydává Vrbová povídkovou sbírku *Všechny krásy světa* (1979), součástí sbírky je i krásný portrét jejího učitele profesora Alberta Pražáka.

Za jednu z nejlepších spisovatelčiných próz lze považovat volnou historickou trilogii zahrnující dobu od 17. až po začátek 20. století. Děj první části *Když kohout dozpíval* (1981) se začíná odvíjet ve chvíli zdánlivého klidu večera po popravě českých pánů na Staroměstském náměstí v Praze. Je to však ticho před novou válečnou bouří, která se vzápětí rozpoutá. Autorka líčí události převážně v Čechách a v kraji poblíž německého města Hof, jež bylo jedním z útočišť českých exulantů. Mezi ně patřil i bratr popraveného Kryštofa Haranta z Polžic a Bezdruzic Jan Jiřík Harant, jemuž je tento román věnován. Líčí i pohnutý osud vdovy po Kryštofovi, Anny Salomeny, která se později stala manželkou bezohledného a ctižádnostivého Heřmana Černína. Paralelně jsou zachyceny životní epizody kameníka Mukana, jeho hrdé „táboritky“ Apoleny, mocného Albrechta z Valdštejna a dalších. Při vytváření široké mozaiky lidských osudů se Alena Vrbová opírala o dobové dokumenty a vzácné archiválie. Volné pokračování osudů panského rodu Harantů i dělnické dynastie Mukanů dostalo název *Pod kardinálskou pečeti* (1983). Přineslo obraz let 1772-1795 v Praze i na českém venkově. V roce 1772 přichází do Čech polský šlechtic Jan Jiřík Kiowski, konfederát bratrský, který prchá před pronásledováním z rozbouraného Polska. Útočištěm i novým domovem se mu stala Praha, město, jež neznal, ale které ho od prvních chvil okouzlo. Poznává nejen jeho přítomnost – okázalý život šlechty a kléru (jako svého příbuzného se ho ujímá sám arcibiskup Příchofský), tak kulturní prostředí rodící se nové české inteligence i život prostých obyvatel Prahy. Seznamuje se i s dějinami svého rodu, které sahají do Čech, neboť jeho matka byla Češka Sibyla Harantová. Poznává osudy země, kterou v závěru života už považuje za svou vlast. Vášnivá a nešťastná láska ho přivádí do okruhu svobodných zednářů, pozdní sňatek z něj učiní jesenického poštmistra. Složitá životní dráha Jana Jiříka Kiowského je zachycena na pozadí významných historických událostí, které hluboce ovlivnily jeho názory a postoje. Třetí část volné trilogie *Rašení* (1985) zachycuje počátky dělnického hnutí u nás.

Kromě vydávání básnických sbírek a próz Vrbová také hodně publikovala v časopisech, překládala německou a hindskou poezii, je autorkou divadelní hry *Cesta na Venuši*. O tom, jak byla Vrbová jako spisovatelka všestranná, svědčí i knížka pro děti *Království u Lesního pramene*, která vyšla v roce 1977. V roce 1958 redigovala sborník *Mariánské Lázně, prameny, dějiny, lidé*. Přispěla do něj nejenom verši, ale také studií *Poslední léto J. W. Goetha*, v níž spojila své literárně historické a lékařské vzdělání.

Ve svých knihách si Vrbová ujasňuje sama sebe, svou povahu, jejíž některé rysy promítá do všech význačnějších postav svého díla. Vrací se k postavám svého rodu. Hrdinové a zejména nebojácné, zanícené a energické hrdinky příběhů Aleny Vrbové nejsou psány zvnějšku, studeně, podle nějakého spisovatelského receptu. Jsou vytvářeny zevnitř. Spisovatelka se jimi a v nich utvrzuje ve správnosti své životní a tvůrčí cesty, ve svém životním vzdoru. Jimi hájí své životní poznání, svou životní i tvůrčí koncepci. V nich se vždycky znovu nalézá.

„Nikdy nebudu litovat ničeho, čemu jsem věnovala namáhavou a usilovnou práci. Víte, údobí, kdy člověk jen vegetuje, se jaksi smývá, rychle uniká, nezůstane vám na ně vzpomínka ani vás nepoznamenává. Zato čas naplněný smysluplnou činností – ten zůstává, přetrvává, mění se v radost a postupně v krásnou vzpomínku. A ta radost je nesrovnatelně větší než z čehokoliv, k čemu přijdete levně a zadarmo.“ (Alena Vrbová)